

■ Streszczenie

Nierodzimi użytkownicy języka angielskiego piszący z zamiarem publikowania w anglo-amerykańskich czasopismach naukowych. Wyzwania i pilne potrzeby

Przedmiotem niniejszej monografii są wyzwania, z którymi zmagają się nierodzimi użytkownicy języka angielskiego, specjaliści w dziedzinie językoznawstwa teoretycznego i stosowanego, podejmujący próby publikowania artykułów w anglo-amerykańskich czasopismach naukowych. Celem rozprawy jest również rozpoznanie ich potrzeb w zakresie publikowania w międzynarodowych czasopismach. Obecnie jest to szczególnie istotne, gdyż w świetle ostatnich zmian w systemie ewaluacji pracy akademickiej na polskich uczelniach, wprowadzonych w ramach reformy szkolnictwa wyższego, osiągnięcie sukcesu publikacyjnego stało się dla naukowców nie tylko kwestią ambicji, ale również obowiązku.

Problemy, które polscy naukowcy muszą przezwyciężyć, związane są nie tyle z koniecznością władania językiem angielskim na wystarczająco wysokim poziomie, co z używaniem anglo-amerykańskich konwencji pisarstwa akademickiego. Dla polskich naukowców, podobnie jak dla innych uczonych wywodzących się spoza anglo-amerykańskiego kręgu kulturowego, zmiana sposobu pisemnego wyrażania myśli często stanowi niemałe wyzwanie. Wynika to w znacznej mierze z odmienności lokalnych tradycji edukacyjnych i promowanych w ich ramach stylów pisania. Co więcej, wśród reprezentantów nauk humanistycznych w Polsce istnieje liczna grupa osób otwarcie sprzeciwiających się publikowaniu w języku angielskim i przejmowaniu anglo-amerykańskich wzorców pisarstwa naukowego. Ponadto zauważalny jest brak konsensusu, również wśród redaktorów i recenzentów międzynarodowych czasopism, co do prawidłowego stosowania niektórych konwencji. Problem mogą także stanowić zmiany zachodzące w samych konwencjach pisarstwa na przestrzeni lat.

Należy również pamiętać, że publikowanie w międzynarodowych czasopismach wiąże się nie tylko z koniecznością przezwyciężenia trudności pojawiających się na poziomie dyskursu, ale także współzawodniczenia polskich badaczy z naukowcami z całego świata – szczególnie z krajów anglojęzycznych i Europy Zachodniej – którzy mają o wiele większe doświadczenie w prowadzeniu wysokiej jakości badań, a także w publikowaniu ich wyników w prestiżowych czasopismach i w przygotowywaniu do tych zadań młodej kadry akademickiej. Ponadto Polska należy do grupy krajów półperyferyjnych (ang. *semiperiphery countries*), co oznacza, że środki finansowe, które polscy naukowcy mogą przeznaczyć na wysokiej jakości badania, rozpowszechnianie ich wyników na międzynarodowych konferencjach, współpracę międzynarodową i publikacje będące jej wynikiem, są znacznie skromniejsze niż w przypadku naukowców z Europy Zachodniej. Powyższe problemy powodują częściową izolację i nierówny start w dążeniach naukowców z krajów takich jak Polska. Dlatego w niniejszej pracy próbuję zdiagnozować, które czynniki stanowią największe wyzwanie dla polskich językoznawców piszących z zamiarem publikowania w anglo-amerykańskich czasopismach naukowych, i jakie są ich potrzeby w tym zakresie.

Praca składa się ze wstępu i sześciu rozdziałów. Początkowe cztery rozdziały stanowią przegląd badań i koncepcji związanych z głównym problemem badawczym. Pierwszy rozdział poświęcony

jest zagadnieniu zróżnicowanej roli języka angielskiego na świecie, w szczególności pozytywnym i negatywnym stronom używania języka angielskiego w publikacjach międzynarodowych, zarówno dla jego rodzimych użytkowników, jak i dla osób posługujących się nim jako językiem obcym. W rozdziale prezentowany jest także przebieg wieloletniej dyskusji dotyczącej formy angielszczyzny, jakiej oczekuje się w komunikacji akademickiej.

Celem drugiego rozdziału jest zdefiniowanie i scharakteryzowanie dyskursu akademickiego oraz omówienie artykułu naukowego jako gatunku, ze szczególnym uwzględnieniem tekstów z dziedziny językoznawstwa teoretycznego i stosowanego. W rozdziale tym opisują główne paradygmaty badawcze stosowane w analizie dyskursu akademickiego oraz te jego aspekty, które ze względu na różnice kulturowe mogą stanowić wyzwanie dla pisarzy nie pochodzących z krajów anglojęzycznych. W drugim rozdziale omawiam również proces pisania tekstów akademickich oraz najważniejsze modele pisania.

Rozdział trzeci przedstawia zagadnienie pisania z zamiarem publikowania z perspektywy geopolitycznej. Prezentuje dane na temat liczby publikacji międzynarodowych w różnych częściach świata, która uzależniona jest często od statusu ekonomicznego danego państwa. Przedstawiony jest także globalny system ewaluacji publikacji naukowych oraz jego krytyka. Następnie określona zostaje rola, jaką odgrywają w procesie publikacji redaktorzy, recenzenci i inne osoby zaangażowane w wydanie pracy autora. Rozdział ten opisuje również odmienną, aczkolwiek nie mniej istotną w wielu obszarach badawczych, funkcję publikacji lokalnych.

Czwarty rozdział zawiera przegląd badań prowadzonych przez polskich naukowców i dotyczących specyfiki dyskursu akademickiego oraz problemów związanych z uczeniem się i nauczaniem pisania na poziomie akademickim. Rozdział ten przedstawia główne kierunki badań empirycznych nad procesem pisania w języku angielskim jako języku obcym, prowadzonych na polskich uczelniach i tym samym zarysowuje kontekst badania przeprowadzonego dla celów niniejszej monografii.

Rozdział piąty, najobszerniejszy z całej pracy, jest opisem badania jakościowego przeprowadzonego wśród 16 naukowców z dziedziny językoznawstwa teoretycznego i stosowanego, którzy odnieśli sukces w publikowaniu artykułów naukowych w czasopismach anglo-amerykańskich. Zostały z nimi przeprowadzone częściowo ustrukturyzowane wywiady, składające się z 15 pytań. Pierwsze pięć pytań i pytanie ostatnie miało charakter ogólny i służyło zebraniu informacji na temat przekonań, potrzeb i stosunku respondentów do kwestii pisania artykułów i procesu publikowania ich w międzynarodowych i lokalnych czasopismach naukowych, a także ich wcześniejszej edukacji w tym zakresie oraz globalnego systemu ewaluacji takich publikacji. Większość pozostałych pytań dotyczyła jednego artykułu wybranego z ich dorobku, opublikowanego w czasopiśmie anglo-amerykańskim. Jako że trzy pytania dotyczyły strategii retorycznych tekstów, których prawidłowe stosowanie może sprawiać szczególną trudność badaczom nie pochodzącym z anglo-amerykańskiego kręgu kulturowego, artykuły te zostały przede mną przeanalizowane przed wywiadami. Celem pozostałych pytań było zebranie opisów doświadczeń respondentów związanych z pisaniem i publikowaniem artykułów w międzynarodowych czasopismach. Odpowiedzi na te pytania miały pomóc we wskazaniu aspektów procesu pisania i procesu wydawniczego, które stanowią szczególne wyzwanie dla polskich badaczy. W rozdziale tym szeroko cytowane są wypowiedzi uczestników badania.

Główne wyniki badania świadczą o tym, że pomimo szeregu trudności, na które uczestnicy badania natknęli się w czasie pisania i publikowania, proces ten wspominają jako bardzo pozytywne doświadczenie, zachęcające do podejmowania dalszej działalności naukowej tego rodzaju, co często podkreślali ponownie na końcu wywiadu. Część wyników badania nie jest zgodna z sytuacją opisaną wcześniej w literaturze. Na przykład, zdecydowana większość respondentów stwierdziła, że ocena ich tekstów przez recenzentów była rzeczowa i obiektywna, nie odczuli oni przejawów żadnego rodzaju dyskryminacji. Również pisanie w języku angielskim i współzawodniczenie z rodzimymi użytkownikami języka angielskiego nie stanowiło dla większości z nich znacznej przeszkody. Jak się okazało, pisanie artykułów naukowych w języku polskim często przysparza im równie dużych, jeśli nie większych problemów. Najpoważniejszym wyzwaniem jest prawidłowe stosowanie niektórych konwencji pisarstwa akademickiego, związane z istnieniem różnic kulturowych w sposobie formułowania

dyskursu akademickiego przez pisarzy pochodzących z odmiennego obszaru kulturowego. Spośród trudności niezwiązanych z dyskursem akademickim badaczom najbardziej doskwierają ograniczone środki materialne. Brakuje również odpowiedniej edukacji na poziomie akademickim, która lepiej przygotowałaby przyszłych naukowców do sprostania wyzwaniom publikowania w prestiżowych czasopismach. Wyniki badania podsumowane zostały w tabeli zamieszczonej na końcu rozdziału piątego.

W rozdziale szóstym zostały wyciągnięte wnioski z wyników badania i przedstawione jego ograniczenia. W rozdziale tym zostały również zawarte wskazówki dotyczące potencjalnych dalszych kierunków dociekań badawczych. Na końcu rozdziału sformułowane zostały implikacje dydaktyczne dla tworzenia kursów instruujących w zakresie pisania artykułów naukowych, przeznaczonych do publikacji w czasopismach międzynarodowych.